

YOKSULLUK, KENTLERDE SUÇ ARTIŞI VE KENT MERKEZLERİNDE ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİ VERİLMESİ

A.Serap FIRAT*

Öz:

Bu makalenin temel amacı, kent sorununa ilişkin yaklaşımları eleştirel bir bakış açısıyla gözden geçirmek ve küresel ekonomik politikaların sonucu olan yoksulluğun sosyal etkilerine dikkat çekmektir. Günümüzde kentler, kentte suç, şiddet ve eşitsizlikler gibi konuları içeren başta güvenlik sorunları olmak üzere birçok sorunun kaynağı durumuna gelmiştir.

Yillardır yerel yönetimlere yönelik reform çalışmaları ile ilgili yapılan tartışmalar, yeni liberal düşüncenin etkisi altında, küreselleşme-yerelleşme kaskacında gündeme gelmektedir. Özel kesimin işletmecilik yöntemlerinin ve araçlarının kamu kesiminde kullanımının yaygınlaştırılması şeklinde kendini gösteren bu yaklaşım, ilk başta yerel yönetimler üzerinde odaklanmıştır. Yerelleşmenin öncelikle görevlere, yetkilere dayanarak gerçekleştirildiğinin, fakat bunun kaynakların paylaşılmasıyla oldukça yakın ilgisi bulunduğunun vurgulanması da önemlidir.

Oysa yerel politikaların temel hedefi, sağlıklı bir çevrede bireylerin; tüm süreçlere etkin katılabildiği, kentte yaşayanların eşitlik, özgürlük barış ve güven ortamı içerisinde bütün kamusal ve kentsel hizmetlerden ayrımsız yararlandığı, bütün karar süreçlerine doğrudan katılabileceği bir kent demokrasisi içerisinde bireyin toplumsallaşmasını sağlamak olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Suç ve şiddet, yoksulluk, güvenlik, kentsel politikalar, sosyal sorumluluk.

---

* Dr., Çankaya Belediyesi Teftiş Kurulu Müdürü, serap@serapfirat.com

**POVERTY, THE INCREASE OF CRIME AND PRIVATE
SECURITY SERVICES IN THE CITIES**

Abstract:

The main objective of this article is to discuss main conclusion approaches of the urban settlements and to point out social effects of the "poverty" led by the global economic policies. In our day urban areas have become the source for many types of problems, especially problems related to safety for examples crime, violation and inequalities in city.

The discussions in terms of reform efforts for the local governments have affected public sector with carrying Marks of neo liberalism, especially the clamp of globalization-localization for years. Showing itself with wide spread use of methods and instruments of private sector, firstly focused on local governments. It is also important to emphasize that decentralization was fulfilled preliminarily in terms of the tasks, competencies but it hardly concerned the division of resources.

But main targets of local policies have to creating the socialization of the individual in and urban democracy, in a healthy environment where the individuals may participate in all of the processes, where the city dwellers may be benefited from all of the public and urban services without discrimination in an equal, free, peaceful and secure medium, where they may participate in all of the decision making procedures.

Keywords: Crime and violation, poverty, security, urban policies, social responsibility.

GİRİŞ

Bir zamanlar "kent havası özgür kılar" ilkesi ile temsil edilen, kentin özgürleştirici havasına dair güven, günümüzde yerini kent mekânının suç ve şiddet ile dolu olduğu şeklinde bir genel korku/yargıya bırakmış durumdadır.

Sürekli olarak büyüyen kentler ve sayıları artan kentlilerin toplumsal yaşamında gerçekleşen dönüşümün sonucu olarak ortaya çıkan sorunlar, toplumsal birlik duygusunun gerilemesi ve bireyselliğin baskın duruma gelişi, kentsel ölçeğin büyümesi sonucu kentlinin kente yabancılaşması ve kamusal alanın sönüşü ile özel alanına çekilen kentlinin sorunlara duyarsızlaşması şeklinde uzayan bir liste halinde sıralanabilir.

Kentsel yaşamın fiziksel ortamında yeşeren diğer sorunlar ise daha doğrudan sonuç doğurmaktadır. Kentin gelişmiş olup olmamasına göre sorunlar farklılaşmakta ama yoğunluğu azalmamaktadır. Sanayileşmiş dünyadaki zenginliğin giderek artmasına karşın kentler, genellikle kentsel yaşama özgü çevre sorunlarının yoğun biçimde yaşandığı bölgeler haline gelmiştir. Geri kalmış ülkelerde ise hem kentsel sorunlar kentin farklı bölgelerinde daha yoğun yaşanmakta hem de önlem mekanizmaları sorunların çeşitliği ve yoğunluğuna paralel hız ve etkinlikte geliştirilememektedir.

“Bu sorunlar, araçlardan kaynaklanan hava kirliliğinden, yüksek blokları içeren araziler ya da genellikle küçük bir alanda birçok insanın yaşadığı daireler, ...işe gidebilmek için her gün çoğunlukla yetersiz durumdaki toplu taşıma sistemleriyle yapılan uzun yolculuklar, aşırı gürültü ve gittikçe artan işsizlikten, toplumsal adaletsizlikten ve kent merkezlerindeki kentsel gerilemeden kaynaklanan birçok toplumsal sorundan kötü yaşam koşullarına dek çeşitlilik göstermektedir.” (Pointing, 2000:276) Sanayileşmiş dünya nüfusunun yaklaşık dörtte üçü ve dünya genelindeki insanların yarısı, artık her gün bu tür sorunlarla karşı karşıyadır.

Toplum yapısının giderek karmaşıklaşması, yönetenler ile yönetilenler arasındaki iletişimin zorlaşması ve sınıflar arası çatışmaların daha da keskinleşmesi sonucunda, “Çağımızda büyük kentler, bunalımın, huzursuzluğun, yabancılaşma ve şiddetin beşiği olmaktadır... Siyasal ve ekonomik bunalımın bir bakıma değişmez göstergesi olan sağlıklı kentleşmenin, ...toplumsal sorunların ağırlığının, şiddet potansiyeli yaratması yanında, büyük kent ortamının eylemciye hareket ve saklanma kolaylığı sağladığı da ortadadır” (Keleş ve Ünsal, 1982: 25-34), Dolayısıyla şiddetin üretimi kadar barınması için de kentler önemli bir potansiyel taşımaktadır. Aile, okul vb. kurumsal yapıları da zorlayan bünyesiyle, kent, mevcut bağları olabildiğince koparmayı dayatmasa da destekler. Sürekli bir şiddet tehdidi ve güven paranoyası yaratır.

Bu nedenle Bauman, kent içindeki yabancılarla karşılaşmaya dair, “sahte karşılaşma” adını verdiği bir yöntem önerir. “Sahte karşılaşma tekniğiyle, yabancıya ilgisizlik alanı, tüm bilinçli temaslardan ve en önemlisi onun bilinçli bir temas olarak görebileceği davranışlardan gayretle kaçınılan bir alan tahsis edilir. Bu, sempatiye de düşmanlığa da uzak duran taahhütsüzlük, duygusal boşluk alanıdır; işaret direkleri kaldırılmış, haritada gösterilmeyen bir bölgedir... Sahte karşılaşma sanatını oluşturan teknikler içinde en göze çarpanı herhalde göz temasından kaçınmaktır... Mesela bakmıyormuş gibi davranırken görmektir. İncitmeden, yanıtı teşvik etmeden, karşılığı davet etmeden ve haklı çıkarmadan bakmak; ilgisiz görünürken dikkat etmektir. Yapılması gereken, kayıtsızlık maskesi altında incelemektir. Üstünkörü bakışı hiçbir şeyin izlemeyeceğini, hiçbir karşılıklı hak ya da ödevin varsayılmadığını belirten rahatlatıcı bir bakış.” (Bauman, 1998: 188-189) Ama bu teknik yalnızca yakın çevre güvenliğini sağlar, kentin diğer alanları ise “polis denetimi” gerektirir.

“Sahte karşılaşma ve uygar ilgisizlik teknikleri, toplumsal/bilişsel mekân oluşturmanın araçlarıdır... Gelgelelim, kentin fizik mekânı aynı zamanda estetik mekân oluşturmanın alanıdır: İlgi, merak, zevk ve haz uyandırma kapasitesinin eşitsiz dağılımı... Yalnızca iyi yönetilen ve polis denetimi altında olan mekânda kentin estetik zevki çıkarılabilir. Yalnızca orada seyirciler -sözcüğün estetik anlamıyla- “kontrolü ellerinde bulundurabilirler”... Kentte (polis denetimi altındaki bir kentte, toplumsal mekân oluşturma işinin gereğince yapıldığı bir kentte) gezinmenin keyfi oyun oynamanın keyfidir.” (Bauman, 1998: 205-206)

Kentli haklarının temel ilkelerini özetleyen Avrupa Kentsel Şartı'nın da ilk maddesi, kentlinin güvenliğini en önemli hak olarak almaktadır. Buna göre, "Avrupa yerleşimlerinde yaşayan kent sakinleri, mümkün olduğunca suç, şiddet ve yasa dışı olaylardan arındırılmış emin ve güvenli bir kent, hakkına sahiptir." (TODAİE, 15.02.2006)

Bu çalışmada kentsel ölçekte güvenlik sorununun nasıl yansıdığı irdelenecek, bu sorunun öğeleri olan suç ve şiddet verileri ile sorunun kökeninde yer alan yoksulluğun kentsel mekândaki diğer göstergeleri olan sokakta yaşayanlar ve çalışanlar ele alınacaktır. Çalışmada çeşitli araştırmacıların verilerinden hareketle, kent güvenliği sorununun yükselişi ve özellikle kenti yönetmekle sorumlu belediyelerce, bu konuda yeni sayılabilecek bir uygulama olan özel güvenlik tedbirlerinin gelişimi izlenmeye çalışılacaktır.

Çalışma, literatür taraması üzerinden, ele alınan konuya ilişkin önce betimleme; daha sonra bu konularda bir eleştirel çözümleme gerçekleştirmeye odaklanmaktadır. Elde edilen göstergelerin yönetim yaklaşımları bakımından kullanılabilir sonuçlar üretmesi ve bu sonuçların ilgililerince paylaşılabilmesi beklentisiyle hazırlanan çalışmanın sonuçlarının, Kentsel Yönetim Birimleri bakımından da yönetim kararlarında dikkate almayı sağlayıcı bir farkındalık yaratmaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

D) KENTTE SUÇ VE ŞİDDET

Bugün kentler, artarak büyüyen ve çeşitlenen suçların en yaygın olarak işlendiği merkezler olma durumuna gelmiştir.[1] "İnsanoğlu yalnızca üretmiyor şiddeti artık; onu olabildiğince güçlü biçimde duyurmak için de şiddetli bir süreç başlatıyor: Kapımızın altından atılan gazetelerin manşetleri ve dergilerin kapakları, düğmeyi çevirdiğimizde kulaklarımızı tırmalayan radyo dalgaları, ne kadar zapping yaparsak o kadar tersine maruz kaldığımız yıldı taşıyıcısı görüntüler beş duyumuzu ara vermeden tırmalıyor." (Batur, 1993: 187) Son günlerde ülkemizde ilköğretim okulları düzeyine inen şiddet haberlerinin de gösterdiği bu duruma karşı, "çağdaş" yaşamın pek çok teknolojik yeniliği devreye girmektedir. Güvenlik kameraları, güvenli siteler, özel güvenlik şirketleri, en güvenli ulaşım firmaları ve daha birçok ürün güvenliğimizin "ticari" boyutunu simgeler.

Kuşkusuz bu gelişimin "kentsel" kökenli nedenleri yanında, genel toplumsal arka planları da bulunmaktadır. Küresel işsizlik ve yoksulluğun tırmanışı, bu durumdan beslenen terör ve uluslararası suçların artışı gibi. Ancak bu arka planın kentsel ortamlara yansımaları, kentsel çelişkilerle de beslendiğinde, ortaya ürkütücü bir tablo çıkmaktadır.

Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Dairesi Başkanlığı'nın yayımladığı rakamlara göre, Türkiye'de 2003-2004 yıllarında, Terör Suçları 1.500-2.000; Toplumsal Suçları 3.500-5.500; Kaçakçılık 15.000-19.000 sayılarında seyrederken, Asayiş Suçları,

320.000-350.000'lere ulaşmaktadır. Son beş yıllık Asayiş Suçları rakamları ise düzenli olarak bu tür suçlarda artışın devam ettiğini göstermektedir. (egm.gov.tr, 2006)

Aynı kaynaktan elde edilen, "Mala Karşı İşlenen Suçlar" listesinde ise,

- "Evden Hırsızlık" suçlarında, nüfus/suç sayıları çerçevesinde, 100.000 kişiye düşen olay sayısı bakımından en az olay sayısı Bilecik ve Gümüşhane'de 7-8 iken; en fazla olay sayısının Antalya 220, Denizli 215, Balıkesir 180 ve İstanbul 127 olarak izlenmektedir. Ankara bu suç türünde 56 olayla orta düzeyde sayılabilir.
- "İşyerinden Hırsızlık" suçlarında da yine Antalya 157, Denizli 124, (Yalova 109), Balıkesir 107, İstanbul 93 olayla benzer sıralamayı korumaktadır. Ankara da 65 olay ile benzer görünüm çizmektedir. (egm.gov.tr, 2006)
- "Kapkaççılık" suçuna gelince, adeta tüm televizyon kanallarındaki haber sıralamalarında birinciliği alan bu suçun, çok düşük sayılara indiği görülmektedir. Burada şikâyet ve tespit sürecinde bir sorun olduğunu düşündürecek sayılar şaşırtıcı bulunmuştur. Çünkü Evden Hırsızlık suçunda 150, İşyerinden Hırsızlık suçunda 79 olaya sahip Diyarbakır, bu suç bakımından 100 olayla rekoru elinde tutmaktadır. İzmir 26, İstanbul 24, Antalya 19 ve İçel 17 ile müteakip sıraları paylaşmaktadır.
- "Yankesicilik" suçunda ise Diyarbakır yerini yakın takipçileri olan İzmir ve Antalya'ya kaptırmakta, 60 suç sayısına sahip bu iki kenti izleyen 48 suç sayısı ile 3.duruma gerilemektedir. Ancak yankesicilik rakamları kapkaççılık suçuna göre tüm ülke düzeyinde daha yoğun ve yaygın bir suç olarak görülmektedir. Denizli Kapkaççılıkta 10 ve Yankesicilikte 38 oranı ile üst sıralardaki yerini korumaktadır. (egm.gov.tr, 2006)

II) BELEDİYELER VE KENTSEL GÜVENLİK

Kent yöneticileri için bu suçlar, yalnızca yönetim alanlarında gerçekleşmesi boyutu ile değerlendirilebilecek bir sorun olmayıp, yasalar çerçevesinde kendisine verilen görev alanlarının da gerçekleştirilmesinde önemli bir engel teşkil edebilen problem yumaklarıdır. Belediyelerin yönetim şekillerini düzenleyen 1580 sayılı Belediye Kanunu, Belediyenin vazifeleri başlığını taşıyan 15. maddesinde, "Belediyelerin kanunlar ve nizamnamelerle muayyen hukuku, buna makabil beldenin ve belde halkının sıhhat, selamet ve refahını temin, intizamını halelden vikaye maksadıyla yapacağı vazifeleri vardır." demek suretiyle, belediyelerin en önemli hizmet alanının, halkın "selameti" bakımından yapacağı görevler olduğunu vurgulamakta idi. Yeni Belediye Kanunu da (5393 sayılı) aynı vurguya sahiptir.

Belde halkının, belediye tarafından yerine getirilmekte olan hizmetlerden yararlanmasını sağlamak, beldenin düzenini bozacak durumları ortadan kaldırarak

belde içinde düzeni sağlayacak tedbirler almak, belediyelerin, belde düzeni ile ilgili hizmetleri içerisine girer. (Binatlı, 1977: 32) Günümüzde belediye otoriteleri, kentlerin büyümesi ve ekonomik kuralların değişimine bağlı olarak, bundan 75 yıl önceki “iktisadi yaşamı düzenleyici” perspektifine dair önceliğini yitirmiştir. Buna karşın giderek genişleyen diğer hizmet alanları göz önüne alındığında, halkın “selametini” gözeten birçok yeni görev alanı oluşmuş bulunmaktadır.

Belediyelerin sorumlulukları altındaki bu yerler, kimi zaman büyük bir park, kimi zaman bir yaya bölgesinin tamamı olabilmektedir. Belediye sınırları içindeki bazı parklar, kimi zaman basit bir bahçe düzenini aşmakta ve vatandaşların dinlenmesi için oturma grupları, seyir alanları ve su oyunları içeren havuzlar, ışıklandırma sistemi ile birlikte kültür etkinliklerinin yapılacağı geniş park alanları oluşturulmaktadır. Çoğu kez maddi değeri de yüksek olan projelerle gerçekleştirilen bu yerlerin korunması büyük sorun olmaktadır.

Özellikle kentlerin tam merkezlerini oluşturan ve kentin tüm hemşerilerine hizmet veren ve içerdiği yüzlerce işyeri ve konutla, günde onbinlere varan kişi girişi çıkışının ve hareketliliğin bulunduğu ve her tür hizmet faaliyeti ile büyük bir ekonomik hareketliliğe sahip bazı yaya bölgeleri de benzer şekilde güvenlik gereksinimini belediyelere dayatmaktadır.

Çünkü kentlilerin yoğun bir şekilde istifade ettiği, araç trafiğine kapalı bu yerler, kentin merkezinde olmaları nedeni ile kişi ve grupların buluşma ve eğlence mekânı durumuna gelmekte ve yaya trafiğinin yoğunluğunu daha da arttırmaktadır. Öte yandan yaya trafiğinin yoğunlaşmasına paralel olarak, kişilere ve iş yerlerine yönelik kapkaç, hırsızlık, dolandırıcılık, taciz vb. gibi olayların yoğunluğu da arttırmaktadır. Polis kayıtlarındaki müracaatlar incelendiğinde de bu tür olaylarda artış olduğu kolaylıkla gözlenmektedir. Kentin merkezinde bulunmaları nedeniyle, bu yerlerin genellikle trafiğe kapalı ve girişlerinin kontrollü olmasına ve kolluk kuvvetlerine uzaklığı fazla olmamasına karşın, trafik yoğunluğundan dolayı ulaşım sorun olmakta ve olaylara hızlı müdahale gerçekleştirilememektedir.

A) Yoksulluk

1) İşsizlik ve Yoksulluk Artışının Kentsel Yansımaları

Kentlerde somutlanan tüm suç ve şiddet olaylarının kökenlerine bakıldığında, işsizlik, yoksulluk, evsizlik gibi bir dizi yoksulluk dikkati çeker. Ama tümü en doğrudan şekilde yoksulluk ile ilişkilidir.

“1950-1980 dönemini emek merkezli bir kentleşme süreci olarak yaşayan Türkiye, 1980 sonrasında sermaye merkezli bir kentleşme süreci olarak yaşamıştır.” (Şengül, 2001:76-79). Gerçi anılan dönemlerin öncesinde de kendine özgü güvenlik sorunları vardır ama günümüz çerçevesi ile hayli farklıdır ve ilk önlemleri de bu çerçevede bugün ironik bir yaklaşımla karşılayabileceğimiz kadar naiftir. Ortaylı, o

dönemin simgesel ilk örneği olan Ankara'ya ilişkin şu örneği vermektedir. "Ankara 1940'lardan 1960'lara gelene kadar tipik bir Balkan başkentiydi. Sürprizli çıkışlar yapan Devlet Opera ve Balesi, hıncahınc dolu Devlet Tiyatroları, temiz giyimli ve İstanbul şiveli memurlar ve öğrencilerle değişti. Sıkıcıydı, rahattı, ağır havalıydı. Henüz varoşları doldurmakta olan Anadolu halkı bu şehirde ortalık yerde pek görünmezdi; galiba Vali Nevzat Tandoğan'ın geçmişte kılıksız insanlara uygulattığı bulvarda gezme yasağının ananeleşen etkisiydi bu. Ankara varoşlarında hayat zordu ama imkânsız değildi. Üstelik suçluluk nispeti pek düşüktü." (Ortaylı, 2006: 73)

"Türkiye'de yoksulluk geçmişten bu yana kırsal alan kitlerinin yakasına yapışıp kalmış, bir yaşam biçimine dönüşmüştür. Ancak bu yoksulluk kentlere taşındıktan sonra 'görünür' olmuştur. Kentleşmenin göçe dayalı olarak gerçekleşmesi nedeniyle, kentte yoksulluk öncelikle kırdaki yoksulluğunu kente taşınması biçiminde ortaya çıkmıştır... Ancak 1980 sonrasının değişen koşulları içinde geleneksel aile temelli yardımlaşma ilişkileri, yoksullukla mücadelede geleneksel yardımlaşma ve dayanışma kurumları giderek çözülmüştür. 1980 sonrası koşullar, yeni ve eskiden pek şanslı olmayan saldırgan girişimcilik stratejilerini olanaklı kılmış, bu anlamda enformel sektörün önünü açmıştır. Bu, kent yoksullarının izlediği stratejilerin de saldırganlaşmasına neden olmuştur." (Şengül, 2007: 101) Siyaset kurumunun işbirlikçi ortamından da aldığı destekle yasal engelleri 'önemsememeyi' öğrenen bu kitlede, 'suç' anlayışı da değişime uğramıştır.

"Yoksullukla mücadele" günümüzde, en küçük belde biriminden en büyük dünya kuruluşlarına kadar tüm küresel yönetim sistematığının gündeminde ve söyleminde olan bir konudur. Kalkınma ile olan bağlantısı ise yeni kalkınma politikalarındaki baskın yerini belirlemektedir. "Yeni kalkınma vizyonu, ulusal ve ulus-altı düzeylerde kalkınma stratejilerinin hazırlanmasını gerektirmektedir. Hatta daha fazla ulus-altı (eyalet, il, kent ve belediye) düzeye yönelmiştir. Kent kalkınma stratejileri ve toplulukların yönlendiriciliğinde kalkınma stratejileri de bu vizyonun parçalarıdır... Kalkınma gündeminin yerleşmeye yönelmesi, her ülkenin ve yerel birimin sunduğu farklı fırsatlara göre yatırım yapılması ve kredi açılması anlamına gelmektedir. Bu anlamda yeni strateji, eşitsiz bir "kalkınma" anlayışına dayanmaktadır. Kuşkusuz 1950'ler sonrasında gündeme giren kalkınma stratejileri de eşitlikçi değildir; ancak önümüzdeki dönem için saptanan yeni strateji, Üçüncü Dünya'nın kendi içinde de eşitsizliği artırma potansiyeline sahiptir. (Özdek, 2002: 6)

Tanilli ise sorunun kökenini çok daha eski ve evrensel bir kabulde bulmaktadır. "1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi'nden beri, "dokunulmaz ve kutsal" diye bilinen sadece "mülkiyet hakkı"dır. Bu hak sayesinde ki, girişimciler, insan ve onun emeğini, bilgiyi ve kültürü, doğanın bütün zenginliklerini metalaştırıp pazarlar. O yıllarda kurucu devrimcilerin ortaya koydukları bütün temel belgeleri alıp inceleyiniz: Dönemleri için alabildiğine cesur olan bu metinler bugün köhnemiş haldedirler. Niçin?

Çünkü, doğanın vergisi olan ve böylece herkese ait olması gereken bütün bu şeylerden yararlanmakta, insanların haklarını da “dokunulmaz ve kutsal” sayma cesaretini gösteremedikleri için.... Sefalet insan haklarına bir sövgüdür.” (Tanilli, 2000:12, 129)

Nitekim “mülkiyet” kavramı somut bir “mülk” den daha fazla bir şeye tekabül etmektedir. “Mülk” kelimesi hükümdarlık, hükümdarlık onuru, hükümet etme, yönetme, yürütme, “dünyevi” otorite, devlet karşılıklarını taşımaktadır. Mukaddimedde “mülk”ün esas ifade ettiği anlam, evrensel bir siyasal örgütlenme biçimidir. İbn Haldun, esas olarak egemenlikle teçhiz edilmiş örgütlenmeyi mülk terimiyle ifade etmektedir.” (Hassan, 1997: 256-257) Güvenlik gereksiniminin temelini bu çok boyutlu “mülkün” korunması oluşturmaktadır.

Kalkınmaya ilişkin baskıdır ki tüm yerel yöneticileri, bir yandan büyük maliyetli kentsel yatırımlar için çıkış yolları aramaya öte yandan neredeyse temel harcama kalemlerinden biri haline gelen “yardım” politikalarına yönelmektedir. Tıpkı merkezi politikalarda gözlemlendiği üzere bu yaklaşım da kendi içinde çelişki taşımakta ise de gereksinimlerin kendilerini dayattıkları noktada yerel idareciler de bütüncül bakış açısı geliştirememektedirler. Kentsel sübvansiyonlar kaldırılmakta, özelleştirmeler yoluyla doğrudan fiyatlandırmalar artmaktadır.

Ekonomik sorunların artışı, desteğe muhtaç kesimlerde giderek bir artış doğmasına yol açmaktadır. Örneğin işsizlik diğer birçok kriminal vakanın da yaratıcısı olmak üzere hızlı bir büyüme göstermektedir. Chomsky, sorunu çok daha büyük boyutlu ve sistemsel olarak saptamakta ancak günlük yaşamımıza da aynı sorun “yerel” bir konu olarak yansımaktadır. “Dünya istihdamının yaklaşık %30’unun ocak 1994 de işsiz olduğunu, asgari yaşam standardını sürdürebilecek kadar bir gelire sahip olmadığını tahmin eden Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (İLO) bir raporu tarafından canlı bir biçimde gösterilmiştir. İLO, bu “uzun vadeli kalıcı işsizliğin” Büyük Depresyon ölçeğinde bir bunalım olduğu sonucuna varıyor. Muazzam bir işsizlik ile dev bir emek talebi yan yana sürüyor. İnsan nereye baksa, büyük bir toplumsal ve insani değer taşıyan, yapılması gereken bir iş var ve o işi yapmaya can atan yığınla insan. Ama ekonomik sistem, ihtiyaç duyulan iş ile acı çeken insanların boş ellerini bir araya getiremiyor. Bu sistemin “ekonomik sağlık” kavramı, karın taleplerine bağlı, insanların ihtiyaçlarına değil.” (Chomsky, 1995:282) Dolayısıyla sistemin bu ayrı bakış açısı sürdükçe, “insani” müdahale perspektifi de bilinmez bir yöne doğru savrulmaktadır.

Eşitsizliğin toplumsal katmanlardaki yansıması da aynı eşitsiz yapıyı sunmakta ve yoksulluk en çok kadın, çocuk ve gençleri “vurmaktadır. “Yoksullukla mücadele için kolları sıvayan Hükümet bir araştırma yaparak Türkiye’nin yoksulluk haritasını çıkardı ve açlık riski ile karşı karşıya olan grupları belirledi: Gelir dağılımı adaletsizliğinin üst düzeyde olduğu Türkiye’de, nüfusun yüzde 2,4’ünün günlük geliri 1 doların altında bulunuyor. Nüfusun yaklaşık 10 milyonu ise, günde 1 dolarlık gıda harcamasını ancak yapabiliyor. Araştırmaya göre kadınlar ve işsiz gençler yoksulluktan en fazla

etkilenenlerin başında geliyor. Açlık riski altındaki en geniş gruplardan biri çocuklardır. Sokak çocuklarının sayısı 1 milyondan fazla. Çocuk işçilerle birlikte bu rakam 4 milyonu buluyor. Araştırma 9 milyon 300 bin çocuğun yoksulluk içinde olduğunu, 20 bin çocuğun da evsiz ve sokaklarda yaşadığını ortaya koyuyor. Her 100 çocuktan 21'i okuma yazma bilmiyor.” (ntvmsnbc.com, 2003)

Mağduriyetin tek göstergesi yoksulluk da olmamaktadır, görece “güçsüz” olan ya da güçsüzleşen her kesim, bir yandan da muhatabı olduğu mağduriyetten beslenen bir “şiddet” potansiyeli taşımakta; bu potansiyeli abartan muhataplar ise daha saldırgan bir tavır benimsemektedir. Çelişkinin belirgin bir ucunu “kenar mahalleler” oluşturmaktadır. Kimi zaman bir gecekondu yıkımına karşı direnişte, kimi zaman siyasi bir gösteriye engel olmaya çalışan polis güçlerine direnişte bu mahalleler öne çıkmaktadır.

“Kentte “tutunamayan” birey, mahalleye olan aidiyetini kamusal alanda şiddet eylemleri biçiminde yansıtabilir. Bu, mahalleyi “potansiyel düşman” kabul eden kolluk kuvvetlerine, yerel yönetim birimlerinden gelecek hakiki ya da varsayılan bir tehdide ve bazen de geç işleyen veya hiç işlemeyen adalet mekanizmasına karşı korunmak için yapabileceği gibi, kendisini içine almayan büyük kente karşı küçük tatminler sağlayan bir güç gösterisine de dönüşebilir. Bazen de kentle özdeşleşen ama kendisi ile özdeşleşmeyen kentin paylaşılmasını zenginliklerini tahrip etmeye yönelik bir tepkidir. Kimi zaman ise kentle özdeşleşemeyen evinin yıkımına engel olmak için kendine ve etrafına zarar vermek, kimi zaman da özdeşleşmeyi aramayan, sorgulamayan kent merkezinde hırsızlık, gasp, tecavüz, cinayet gibi eylemlerle tezahür eder. (Akkaya, 2002: 208)

2) Doğrudan Yardım Uygulamaları

Üstelik sorunun derinliği, yerel yöneticilerin yardım politikalarıyla çözülmekten de son derece uzak görünmektedir. 5393 sayılı yeni Belediye Yasasının 13.maddesinde, “hemşerilerin, ...belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları”nın zikredilmesini takiben, maddeye eklenen bir yeni ibare ile “Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur.” cümlesi dikkat çekmektedir. Bilindiği üzere, özellikle son dönemlerde, belediyeler tarafından yerel halka çok yaygın şekilde “yardım” adı altında doğrudan malzeme temin edilmektedir. Ancak bu yardımlar genellikle “siyasi” şov ve benzeri beklentileri körüklemektedir. Bu nedenle madde, yardımlar konusunda bu tür bir uyarı ibaresi içermişse de hem yardımların sunumunda bu zorunluluğun somut koşullarını belirlemek güçtür, hem de bu zorunluluğa uymayan durumlarda uygulanacak yaptırımlar konusu boşlukta kalmaktadır. Kaldı ki, yaşanan hoş olmayan örneklerin, bu tür bir uyarının yasa metninde yer almasını gerektirmesi de üzücüdür.

Tanilli'ye göre, "Sosyal eşitsizlikler arttıkça, yardımlaşma mekanizmalarının etkisi de azalmaktadır. Dayanışmanın yerini, sert bastırma ve gösteriş kabilinden yardımseverlik almaktadır." (2000: 160) "Kant'ın gözünde örneğin cömertlik önemli bir kusurdur, çünkü cömertlik sonul olarak bir aşağılamadır ve patronluk taslamadır. Son tahlilde, "varlıkların "yoksul"lara verdiği şeydir. Adil bir dünyada cömert olmak gerekmezdi."(Berlin, 2004: 97)

Üstelik sosyal eşitsizliğin ürünü bir gelişimin çözümü de kendi içinde farklılaşan, böylece "eşitsiz" olacak düzenlemeler gerektirebilir. Bu anlamda eşitlikçi yaklaşımın nerede çözüm olacağı, nerede çözüme daha az katkıda bulunacağına değerlendirilmesi de felsefi ve bütüncül bir uzmanlık bakışı gerektirir. Çünkü mevcut yardım uygulamaları, ihtiyaç sahiplerinin gereksinimlerinden tamamen bağımsız bir şekilde hazırlanmaktadır. Adorno bu konuya şöyle yaklaşmaktadır: "Hiç ayırım gözetmeden hak dağıtan bir liberallik yok oluşla sonuçlanır -tıpkı azınlık haklarını çiğneyen ve böylece demokrasinin içini boşaltan bir çoğunluk iradesi gibi. Her şeye karşı ayrımsız bir şefkat, her birine karşı soğukluk ve yabancılık tehlikesini de dile getirir ve sonunda bütün karşısında da aynı aldırışsızlığın benimsenmesine yol açar... Sınırsız hayırseverlik her türlü şerrin de onaylanmasına dönüşür, çünkü iyiliğin izleriyle kötülük arasındaki farkı küçümsüyor ve onu bir genellik içinde eritiyordur." (Adorno, 1998: 79-80)

Ayrıca hem merkezi hükümet hem de yerel yönetimler düzleminde "yardım" konularının bu denli sık idari uygulamalara konu olması, ülkenin refah düzeyi bakımından da endişe verici bir gelişimin göstergesi olarak algılanabilir. [2] Son dönemlerde, bir yandan ülkenin refah düzeyinin, öte yandan küresel ekonomik sistemin ürettiği yoksulluk, en belirgin olarak büyük kentlerde yansısını bulmakta ve kent yoksulları, ağırlıklı olarak mala karşı işlenen suç olaylarını da artırmaktadır. Bu durumun ortaya çıkardığı toplumsal dışlanma karşısında sorun çok daha karmaşık niteliklere bürünmektedir. Dolayısıyla kentsel yoksullukla mücadele edilmesi konuları küresel ölçekte de tartışılan ve çözüm aranan konulardan biridir.

Büyüyen kentlerde, artan yoksullaşmaya paralel olarak yaygınlaşan sorunlara, hemen tüm ülkelerde rastlanmaktadır. Kentlerdeki nüfus artışının hızı, tüm sektörler üzerinde yıkıcı etki yapmış, altyapı, konut yetersizliği başta olmak üzere, gelişimin hızına ayak uyduramayan kent yönetimi dizgesi, plansızlığı ve kurlsızlığı kabullenmek zorunda kalmıştır. Kurlsızlığın yaygınlaşması ise kentleri tüm çeşitliliği içerisinde suç için uygun bir merkez durumuna getirmiştir.

Kamu yönetimlerinin genellikle hizmet sunmada geciktiği bu yoksul bölgelerdeki kentliler, kentsel standardın altında ve özgün ortak yaşam biçimleri kurmaya çalışmaktadırlar. Bu alanların, kamu yönetimlerince, mekânsal olarak, kentsel sistemin dışında yerleşmeler olarak kabul edilmeleri de o bölgede yaşayanların isteklerini, kamu yönetimlerine açıkça ve kurumsal olarak ifade edebilme olanaklarını kısıtlamaktadır. "Dolayısıyla kamusal olanaklara ve asgari yaşam koşullarına kavuşabilmeleri, ancak

kamu yönetim mekanizmasının “zorla” harekete geçirilmesiyle mümkün olabilmektedir. Bu da, ya siyasal partilerin desteklediği popülist politikalarla ya da bu alanlarda yaşayanların kitlesel gösterileriyle sürdürülen, formel kentsel sistemle eklemlenme taleplerini kapsamaktadır. Ancak devlet-toplum ilişkilerinin kurumsal olarak düzenlenememesi, oldukça karmaşık ilişki ağlarının oluşmasına sebebiyet vermektedir. Bu da, bu alanlardaki ortak yaşamın niteliklerini belirlemektedir.” (Erder, 1996: 38) Burada “karmaşık” olarak nitelenen durum, bir yandan “cemaatleşme” durumuna, öte yandan “hukuksuz” diğer durumlara tekabül etmektedir.

Sözü edilen hukuksuzluk, yalnızca yerleşim sorunları ile tanımlanamamakta, peşi sıra, seyyar satıcılar, dilenciler, sokak çocukları ve madde bağımlıları gibi toplumsal olarak en alt düzeydeki grupları artırmaktadır. Mınc’e göre, “Pek de farkında olmadan üç vitesli bir topluma girmiş bulunuyoruz: Çok geniş orta sınıf ile “geleneksel” dışlanmışların yanında, tümüyle marjinal olan üçüncü bir grup belirmiştir. Kentsel manzarada görülen marjinalliğin hüküm sürdüğü sefil ve yoksul banliyölerdeki “hukuksuzluk” alanları, bu durumun en açık ifadesidir. (Mınc, 1995: 79) Bulunan bazı çıkış yolları ise farklı bir “ortaklık duygusu”na hitap etmektedir. Ortak yaşamı oluşturmada, akrabalık, hemşerilik, köylülük benzeri kökene dayalı ilişkiler olduğu gibi, inanç grubu oluşturan “cemaat” ilişkileri de gündeme gelebilmektedir.

Birçok kişi tarafından olumlu bulunabilecek bu gelişmenin, bir ortak yaşam formülasyonu olduğu kabul edilse bile, gerçek bir sosyal çözüm olduğunu ileri sürmek mümkün görünmemektedir. “Bir cemaat olmak için mücadele veren insanlar, birbirlerinin duygularıyla daha önce hiç olmadığı kadar içli dışlı oldukça, “yerel katılım” ve “yerel müdahale”ye ne kadar istekliyseler, iktidar kurumlarına kafa tutmayı bırakın, onları anlamaktan bile o kadar uzaklaşırlar.” (Sennet, 1996: 384-385)

Nitekim ülkemizde de giderek artan bir şekilde merkezi ve yerel yönetimler tarafından yoksul halka doğrudan yardım yapılmakta, bu yardımın bir iktidar odağına sürekli siyasi destekle sonuçlandığına dikkat çekilmektedir. “2006’da 2 milyon kişiyi besleyen İstanbul (Büyükşehir) Belediyesinin, 2007’de 5 milyon kişiyi beslediği; ...birçok büyükşehir belediyesinin yıllardan beri sistemli olarak kent varoşlarındaki muhtaçlara yiyecek, yakacak ve giysi yardımı yaptığı; yardımların ekonomik tutarının 5 milyar dolara ulaştığının ifade edildiği; ...2003-2006 döneminde sosyal yardım programlarından toplam 4 milyar 704 milyon 424 bin YTL harcama yapılırken, aynı dönemde 6 milyon 334 bin 975 ailenin de kömür yardımından yararlandığı” tespit edilmiştir. (Özbek, 2007: 24, 41, 60-61)

“Bütün bu gelişim bir arada değerlendirildiğinde yardımların kısa dönemli ve acil önlemler olduğu göz ardı edilemez. Ancak mutlaka daha uzun hedefli politikalar üretilmesine gereksinim vardır. Dayanışma duygusu güzel bir duygu olmakla birlikte, yoksulluğun sıradanlaşması ve iftar çadırları, şölenler vb uygulamalarla daha “şirin” bir yüz kazanmasına hizmet eden politikalar, dikkatle izlenmesi gereken durumlardır. Sistematik olmayan bir biçimde, rastgele dağıtımla yürütülen doğrudan yardımların,

"sadaka" zihniyetiyle yapılması, aynı kanıksanmışlığa hizmet etmekte ve toplumsal siyasal davranış kalıplarının dışında, tek yanlı ve mahcup bir ilişki düzlemi kurmaktadır. Kaldı ki bu önemli konuyu belediye yöneticilerinin bireysel tercihlerine bırakmak, belediyenin kıt kaynaklarının etkin olarak kullanılmasının denetlenmesini de önlemekte ve siyasi manipülasyona açık bir durum yaratmaktadır. Öte yandan eşitlikçi bir standardın geliştirilememesi, beklenen toplumsal kaynaşmanın sağlanamaması ile de sonuçlanabilir. Oysa sosyal politika uygulamalarının yurttaşlık temeline dayanan bir hak olarak kabul edilmesi çağdaş toplumların önemli unsurlarından biridir." (Fırat, 2005: 29-40)

Belediye Yasası taslağı üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonu'nun E:1/766, K:89 sayılı Raporu'na ayrışik oy olarak hazırlanan metinde bazı milletvekilleri, Yoksullukla mücadelede "sosyal yardım" faaliyetlerinin yeterli sayılmasını eleştirmiş ve geliştirilmesi gereken anlayışın, belediyenin sosyal yardımda bulunması değil sosyal hizmet sistemi içinde gerekli önlemleri alması ve etkinliklerde bulunması olup; bu tür politikaların bir "uzmanlık" konusu olduğuna ısrarla dikkat çekmişlerdir:

"Toplumsal dışlanmanın önlenmesi ve yoksullukla mücadele gibi, çok önemli ve hassas konunun çok boyutlu bir ele alışı gerektirmesi ve sadece "ayni ya da nakdi yardım" olarak tasarlanması çok yetersizdir. Toplumsal dışlanmanın önlenmesi için geliştirilecek sosyal politikaların iyi düzenlenmiş bir "sosyal hizmet" kurumu çerçevesinde sistematik bir biçimde ele alınması gereklidir. Özel bir uzmanlık alanı olan sosyal hizmet ve sosyal yardım konularının hangi grupları ya da kişileri kapsayacağı ve bu hizmetin nasıl düzenleneceği ve ne tür projelerle yaklaşılacağı gibi konulara profesyonelce yaklaşılması gerekmektedir... Bu nedenle bu konunun, sadece, doğrudan gelir ya da ihtiyaç transferi anlamına gelen "sosyal yardım"la sınırlanması günün koşullarına cevap vermekten çok uzaktır. Kaldı ki, sosyal yardımın da gerektiğinde bir yurttaşlık hakkı olarak, keyfilikten uzak ve bireyin onurunu zedelemeyecek bir biçimde, hangi koşullarda, hangi sürelerde ve nasıl verileceği konusunun da bir uzmanlık konusu olduğu kabul edilmelidir... Belediyelerdeki sosyal hizmet ve sosyal yardım çalışmalarının Avrupa Sosyal Şartına uyması sağlanmalıdır." (tbmm.gov.tr, 2006)

B) Evsizler

Kentsel güvenlik perspektifine geri dönüldüğünde, kent merkezlerini oluşturan yerlerde, sokakta yaşamlarını sürdüren kimsesizler ile tinercilerin sürekli barındığı mekân haline gelen parklar, üst geçitler, pazar alanları, otoparklar vb yerler karşımıza çıkmaktadır. Birçok yerde özellikle yaya bölgeleri için öne çıkan ve son derece çağdaş bir gereksinim olan oturma grupları oluşturulması faaliyetleri, çoğu kez bu gereksinimi duyan kentliler yerine, bu kent mobilyalarında uyuyan evsiz, fakir ve tinerci gibi grupların işgalinde bulunmaktadır.

Örneğin Ankara'daki evsizlerin sayısının arttığı belirtilmekte ve evsizlerin sayısındaki artışı şu nedenlere bağlanmaktadır.* (Cumhuriyet Ankara, 2005: 14):

- İşsizliğin ve yoksulluğun artması,
- Gelirlerin ve satın alma gücünün giderek düşmesi,
- Akıl hastalığı, uyuşturucu alışkanlığı, kişisel varoluş ya da kendini gerçekleştirme yetersizliği,
- Asgari ücreti yükseltmede yaşanan başarısızlıklar ve sosyal yardım kuruluşlarınca yapılan yardımların minimum düzeyde bir yaşam standardı sağlaması.
- Hükümetlerin sosyal güvenlik harcamaları ve hepsinden önemlisi konut yapımı alanındaki desteği azaltması.

Konfüçyüs şöyle der: "Bir devlet aklın ilkelerine göre yönetiliyorsa, düşkünlük ve yoksulluk yüzkarasıdır. Bir devlet aklın ilkeleriyle yönetilmiyorsa, o zaman da zenginlik ve şan şeref utanç verici şeylerdir. (Thoreau, 1999: 37) Eğer iddiamız aklın ilkelerine göre yönetiliyor olduğumuz şeklindeyse, bu utancı hep birlikte paylaşmamız gerekiyor.

Işıkhan, evsizlerin sürekli ikamet ettikleri bir yer olmaması nedeniyle, geceleri genelde sıcak ve kısmen tehlikesiz olan bankamatik, apartman girişleri ve terminal gibi yerlerde geçirdiklerini; ...Evsizlerin kullandığı bağımlıya neden olan maddeler sonucu önemli sağlık sorunları ile karşı karşıya kaldıklarını ve Ankara'daki evsizlerin yüzde 83'ünün alkol, sigara ve uyuşturucu, çocukların yüzde 92'sinin bali ve tiner kullandığını belirtmektedir.

Öte yandan yoksulluğun toplumsal görünürlüğü en önemli fotoğrafı olan "dilencilik" konusu, aynı zamanda bir toplumsal görenek konusu olarak da önemlidir. Geleneksel yapının görece kolay çözülmediği bölgelerde, sosyal devlet yetersiz kalsa da yoksulluk bir iç dayanışma ile bertaraf edilebilmekte, tamamen çaresiz kalarak sokaklara düşme vakaları azalmaktadır. Ohmae bu konuda Japonya'yı örnek göstermektedir: "1990ların ikinci yarısı boyunca gazete haberleri sürekli Japonya'nın ekonomik kriz içinde olduğunu bildiriyordu... Gene de 1990ların sonunda Japonya'ya gelen bir ziyaretçi, ortada niçin hiç dilenci yok diye şaşırabilirdi. Ülke ekonomik bir felaketle karşı karşıya olduğuna göre, tıpkı 1980lerin ortalarında New York ve Londra'da olduğu gibi Tokyo'da da hayır kuruluşlarının sokaklarda insanlara yiyecek dağıtıyor olması gerekmez miydi?" (2000: 25)

Yine de hem ekonomik koşullardaki gerileme, hem de sosyal çözülme, iç dayanışma çeperini daraltmaktadır. Dilencilik ve bunun uzantısı olan çocuk istismarı

---

* Araştırma, Doç. Dr. Vedat Işıkhan tarafından yapılmıştır.

yarası sorunuyla ancak organize bir şekilde mücadele edilebilir. Dilencilik sosyal ve ekonomik kökenli toplumsal bir sorun olmasına ek olarak dilenen çocukların sokakta yaşamaya alıştıktan sonra ileriki hamlede madde bağımlılığına kadar yönlendirilebildiği de unutulmamalıdır.

Birçok belediye, dilencilik konusunu geleneksel bir “toplama, cezalandırma” sorunu ötesinde değerlendirmek gerektiği konusunda uzlaşmakta ve çeşitli çalışmalar yapmaktadırlar. Örneğin “Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nin İl Milli Eğitim, Emniyet ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü ile ilk kademe belediyelerini bir araya getiren “Ortak Kurumsal Duruş” adlı çalışması, dilencilik ve çocuk istismarına karşı kapsamlı mücadele örneklerinden” biridir. (yerelnet.org.tr, 2006)

Esasen bu sorun tek taraflı bir sorun olmaktan daha öte boyutlar içerir. Eviszlerin yarattığı potansiyel tehlike önyargısı, diğer kentlileri daha da içe kapalı kılmakta ve dışarıdakini daha fazla itmektir. “Kenti doğrudan toplumsal bir “yatırım” olarak gördüğümüz için bize yeterli miktarda maddi “kazanç” sağlamasını bekleriz. Vergilerimizi, karşılığında hizmet bekleyerek öderiz. Ödediğimiz para karşılığında aldığımız hizmet ne kadar büyükse, o kentte oturmak bizim için o kadar karlıdır. Kentsel konfor bariz bir biçimde okul sayısı, toplumsal sınıfların büyüklüğüyle, park ve bahçeleriyle, itfaiye ve polis hizmetleriyle, suç oranıyla, otoparklarıyla ve sayısız benzeri özelliklerle ölçülür. Bir yerleşim bölgesinde yer “satın almadan” önce ilk olarak bu maddi ve lojistik kolaylıkları göz önünde tutarız; yerleşimin kültürel yönden teşvik ediciliği ya da sahip olduğu birlikte yaşam ruhu ikinci planda kalır ya da hiç dikkate alınmaz... Bu türden bir yurttaşlık kavramı, ciddi derecede psikolojik ve politik sonuçlar doğurur. Toplumdaki rolleri vergi mükellefleriyle sınırlı bireylerin, kendi kişiliklerine ve doğal çevrelerine ilişkin olarak kafalarında oluşturdukları imgeler, pasif niteliktedir.” (Bookchin, 1999: 37-38)

Daha önemlisi, bu algılama dış dünyayı sürekli bir tehdit unsuru olarak görme eğilimindedir, güvenlik endişesi kolaylıkla paranoik bir boyut kazanabilir. En önemli gösterge kentsel platformda yoksulluğun artışı ile birlikte tehdit algılamasının yaygınlaşmasıdır. Örneğin “Kuzey İtalya zengin. Milano pahalı ve zengin; ama orada da kent yaşamı gerilemekte. Milano’nun merkezi, geceleri insanı ürkütecek kadar boş. Zengin Milanolular kenti terk edip, kent dışında, elektrikli tellerle çevrelenmiş, demir oyma kapılarının ardındaki villalarına çekilmişler.” (Lucaks, 1994: .239) Dünyanın hemen tüm büyük kentleri aslında benzer bir kaderi paylaşmaktadır.

Güvenlik sorununa karşı bir önlem olan bu tavrın içerdiği dışlayıcı yaklaşım, algısal düzlemde sorunun büyümesine de katkı sunmaktadır. “Bu gelişme, özellikle 1990 sonrası süreçte Türkiye kentlerinde ortaya çıkan ve büyük ölçüde üretken sektörler dışından elde ettikleri gelirler ile zenginleşen ve küresel tüketim kültürünün sözcülüğünü üstlenen yeni kent zenginlerinin, toplumun diğer kesimlerine ve özellikle de kent yoksullarına giderek sertleşen dışlayıcı bir tavrını da tanımlamaktadır... Tüm bu kesimlerin kendilerini tehdit altında hissetmeleri, hemen tüm sınıfların eskisine göre

daha saldırgan sayılabilecek ve kendilerinden farklı olanları dışlamaya yönelmiş tavırları ile kente yansımaktadır.” (Göktürk, 2002: 228)

C) Kent Sokaklarındaki Çocuklar

Sokak çocukları sorunu, Türkiye'nin gündemine, “Refah Devleti” anlayışının sorgulandığı, “kamu hizmeti” kavramının tartışıldığı ve “küreselleşme”den söz edildiği, 1990lı yıllarla birlikte gelmiştir. Aynı dönem “rekabet”in, “bireyselliğin”, “piyasa gereklilikleri”nin olumlandığı bir zaman aralığıdır. Kavramlarımız değişime uğramış, değer yargılarımız “yeni” öz ve içerik kazanmıştır. “Yoksulluk” geleneksel toplumun kalıplarını zorlamış ve çeşitli “gösterge”ler ile açığa serilmiştir. İşte “sokak çocukları” kavramı da bu ortamda gelişmiş; büyük kentlere göçün artışı ile de “kentsel” bir gösterge niteliği almıştır.

Suç istatistikleri irdelendiğinde, hırsızlığın bir türü olan ve 2000’li yılların başından beri artış gösteren kapkaç, gasp gibi suçların, sokağa itilen çocuklardaki artışa paralel olarak arttığı, buna suçun işlenmesindeki kolaylık ve delil bırakma bakımından az risk taşınması gibi hususlar eklendiğinde sorunun büyümeye devam ettiği görülmektedir.

TBMM Töre ve Namus Cinayetlerini Araştırma Komisyonu’na sunulan raporlara göre, İstanbul’da suça karışan çocukların büyük bölümünün hırsızlık ve dolandırıcılıkta kullanılıyor. Rapora göre 2003 yılında 10.500 civarında olan olay sayısı, 2004 yılında 1000 artışla 11.500’ü aşmaktadır. 2005 yılı sonu itibariyle İstanbul’da suça karışan çocuk sayısı da 10.000 civarında. Ancak bu raporun bir sonucu var ki, o da bu çocuklara “sokak çocuğu” denemeyeceği gerçeğidir. Çünkü aynı rapora göre, yakalanan çocukların yüzde 57’si madde bağımlısı değil, yüzde 37’si sigara, yüzde 1-2 ler civarında da hap, yapıştırıcı ve çözücü madde kullanıcısı. Daha önemlisi bu çocukların yüzde 84’ü öz anne ve babasıyla, yüzde 2’si sokakta, yüzde 4’ü akrabalarında ve yüzde 3’ü de sosyal hizmet kurumlarında yaşamakta. Bu tablo, suçun işlenmesinde ailenin de belli şekillerde rolü olduğu gerçeğini sergilemektedir. (Cumhuriyet, 2005:7)

Buna karşın sokak çocukları sorunu güncel ve artış halinde bir sorun durumundadır. Nitekim yakınlarda “Dünya Sağlık Örgütü”nün, “Sağlıklı Kentler Ağı”na dâhil olan Çankaya Belediyesi de bu aşamaya kadar verilen yoğun çabaların ürünü olan “Çankaya Kent Sağlık Profili ve Sağlıklı Kent Göstergeleri” adlı yayınında bu konuya da yer ayırmıştır. Sağlıklı bir kent olmanın gereklerini detaylandıran, bu konuyla ilgili verileri sınıflandıran ve Çankaya’nın eğitimden, kültüre, sağlıktan kentsel planlamaya kadar bütün unsurlarını birbiriyle bağlantılı olarak işleyen bütüncül bir çalışma. Raporda konu “sokakta yaşayan ve çalışan çocuklar” başlığı ile yer almaktadır.

“Sokak çocuklarına yönelik değişik araştırmalar, projeler gündeme gelmiş, bunların sonucunda da Ankara, İstanbul, Diyarbakır, Gaziantep gibi kentlerde sokakta yaşayan ve çalışan çocuklar merkezleri oluşturulmuştur... Sokakta çalışan ve yaşayan çocukların sayısına ilişkin yapılan araştırmalar, sayı olarak çok büyük farklılıklar göstermekte ve bu konuda kesin bir sayıya ulaşmak mümkün olmamaktadır. 1992 yılında UNICEF ile ortak yapılan çalışmanın[†] sonuçlarına göre, çocukların sayısının yaz ve kiş aylarında değiştiği ve Ankara için sokakta yaşayan ve çalışan çocukların toplam sayısının 12.000 olduğu tespit edilmiştir. Bu sayının büyük bir çoğunluğu sokakta çalışan çocuklardan oluşmaktadır. Çalışan çocukların çoğu okula devam etmemektedir. 13 yaşındaki çocuklar çalışmak zorunda kaldıkları halde her hangi bir sosyal güvenceden yoksundurlar. Koruyucu aile uygulaması ise sembolik düzeyde gerçekteşmektedir. Çocuk istismarı giderek yaygınlaşmakta ve son beş yılda ciddi bir artış gözlenmektedir. Sokaklarda cinsel tacize ve şiddete maruz kalan çocuklar için hak ihlallerinin izlenmesi yapılamaktadır.

Ege Üniversitesi Psikoloji Bölümü[‡] tarafından Ankara ve İzmir için “Sokakta Çalışan ve Yaşayan Çocuklar Üzerine Yapılan Araştırma” sonuçlarına göre; Ankara sokaklarında çalışan ve yaşayan ergenlik öncesi ya da ergenliğin ilk döneminde bulunmaktadır. Ankara’da 13-15 yaş grubu, çocukların %57’sini oluşturmaktadır. Öte yandan 8-10 yaşlarındaki çocukların da sokakta çalışmak zorunda olduğu da görülmüştür. Yine Ankara’da sokakta yaşamaya başlayan çocukların %15’i sekiz yaşından daha küçük yaşlarda çalışmaya başlamaktadır.” (ÇBB, 2003: 76)

Bu sorun, ikincisi ölkemizde yapılan “Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı Habitat II” toplantısında da ele alınmış ve toplam katılımcı kuruluş sayısı 244’e ulaşan katılımcı görüş ve raporları ile konu tartışılmıştır. Türkiye Ulusal Raporu Hazırlık Komitesi tarafından bu görüşleri de kapsayacak şekilde hazırlanan “Ulusal Rapor ve Eylem Planı”nda konu, “Öncelikli Konular” arasında sayılmıştır. Öncelikli konuların türlerine göre ayrılarak numaralandığı bu çalışmada, Çözüm Önerileri, İzleme Yöntemi ve Sorumluluk Yüklenen Aktör de belirlenmektedir. Bu konuda esas sorumluluğun Adalet, Milli Eğitim, Sağlık, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Gençlik ve Spor Bakanlıkları tarafından ele alınması gereken temel konular belirlendikten sonra, Çocuk Esirgeme Kurumunun görev alanı içerisinde ele alındığı görülmektedir. Kuruma, “Sivil Toplum Kuruluşları” ile işbirliği içerisinde görevin sürdürölmesi, önerisi yapılmaktadır. Yerel Yönetimlere ise mahalle örgütleri ile işbirliği sağlanması suretiyle eğitim destek çalışmaları için gerekli altyapının hazırlanması konusunda görev yöneltilmektedir. Raporda bu konudaki tespitler şöyledir:

[†] Araştırma, Doç.Dr.Sevil Atauz tarafından yapılmıştır.

[‡] Araştırma, Doç Dr. Sezen Zeytinlioğlu tarafından yapılmıştır.

“Değişik nedenler ve özellikle aile içi şiddet sonucu ailelerinden kopan bazı çocuklar ise toplumsal ve kurumsal desteğin yetersiz olduğu kentsel mekanda kendilerini sokakta bulmaktadır. Çocuğa ilişkin daha karmaşık bir sorun aracı oluşturmaktadırlar. Suçluluğa itilen bu çocuklar, toplumsal duyarlılığın yetersizliği ve bu çocuklara sahip çıkan mekanizmaların gelişmemişliği dolayısıyla çaresiz kalmakta ve geleceğin sorunlarının potansiyel parçaları haline gelmektedirler.” (Habitat, 1996: 120)

“Türkiye’de Sokak çocuklarının sayısındaki artış, özellikle büyük kentlerde göze çarpmaktadır. Ayrıca sokakta yaşayan ve madde bağımlısı çocuk sayısının en yüksek olduğu üç il, sırasıyla, İstanbul, Ankara ve Uşak olarak tespit edilmiştir. Ankara’da sokakta yaşayan ve çalışan çocuklar konusunda Büyükşehir Belediyesi’nin bir merkezi ve Sosyal Hizmet ve Çocuk Esirgeme Kurumu Müdürlüğüne bağlı gençlik merkezleri bulunmaktadır. Sokaklarda yaşayan çocukların sokakta yaşayan çocuklara oranla sayıları az olmasına rağmen, merkezler yeterli olmamakta ve bu çocuklar güvensiz sokaklarda, her türlü istismara açık şekilde, eğitim ve sosyal destek almadan yaşamlarını sürdürmektedirler. İlk defa 2002 kışında Türkiye’de sokakta yaşayan 14 kişinin donarak ölmesi ise sorunun ne kadar can alıcı olduğunu göstermektedir.” (ÇBB, 2003: 76)

Örneğin Çankaya belediyesi için bir önemli örnekte çok büyük sıkıntılar yaşanmaktadır. Birçok kişinin bildiği üzere Çankaya Belediyesi Evlendirme Müdürlüğü, Kurtuluş Parkı içerisinde oldukça hoş bir ortamda ve sık sık yapılan restorasyonlarla yenilenen şık bir mekânda hizmet vermektedir. Böylesi mutlu bir günün anlamı ile de bağdaşır bu tablo; nikâh çıkışında gelin araçlarına asılan ve bahşiş istekleri yerine getirilinceye dek adeta “yaşamları bahasına” ısrarlarını sürdüren çocukların varlığı ve sık sık asayiş konusu olan olayların ortaya çıkması ile bozulur. Gerek binanın bir “park” içinde olması, gerekse hemen karşıda Sıhhiye Çok katlı Otopark’ın “kapalı” mekânlar içermesi bakımından bu tür “çocuk”lar için toplanma yeri özelliği göstermesi nedeniyle yoğun olaylar yaşanmaktadır.

Nikâh Müdürlüğü ile Emniyet güçleri arasında bir yıl içerisinde onlarca yazışmaya konu yapılması, zaman zaman “toplama” olaylarının gerçekleşmesine karşın, sorun sürmektedir. Ülkenin ekonomik koşullarının bir verisi olarak ortaya çıkan gelişmeler, “beledi” önlemlerle aşılamamakta; birçok girişi bulunan şık binada gece bekçisi olarak görev yapan elemanlar, sürekli olarak parkta yatan ve bağımlılık yapan çeşitli madde kullanan ve ağırlıklı kısmı “çocuk” olan kişiler karşısında can güvenliği endişesi ile görev yapmaktadırlar. Binanın cam aksamı sık sık “bilinmeyen şahıslarca” kırılmaktadır.

Özetle bu konudaki sorun, doğrudan doğruya “belediye hizmeti” olarak görülmesinin dışında, bir başka “belediye hizmetini” aksatan boyutları ile karşımıza çıkmasına rağmen çözüm üretilememektedir.

Kaldı ki zaman zaman “dilenciler” örneğinde de yaşandığı üzere, “zabıtai” önlemlerle bu fiilleri işleyenleri “toplamak” anlayışı son derece acıtıcı, yararsız ve anlamsızdır. Soruna bu aşamada müdahale, çok daha farklı yaklaşım ve önlemleri gerektirmektedir. (Fırat, 2003: 51-52)

Kuşkusuz çocuklarla ilgili sorunlarımızdan söz ettiğimizde, eğitim sistemimizden, geleneksel aile ve toplum yapımızdan, kentsel gelişmişliğimizden ve böylece ayrıntılandırıp gidebileceğimiz yüzlerce sorununuzdan söz etmekteyizdir. “Sokak çocukları sorunu, karmaşık bir sorun; yoksullukla, göç ve terörle, eğitim düzeyiyle, kadını toplum içindeki yeri ve statüsüyle, toplum hayatına katılmasıyla ve sosyal güvenlik şemsiyesinin yaygınlığıyla bağlantılı ve aile içinde ve yaşamın her alanında bunlarla örtüşen şiddet, ihmal ve istismar da bu sorunu besleyen ve birbirini etkileyerek çoğaltan sorunlar.” (İlik, 2001: 37)

Zedlin ise çok daha çarpıcı açıklamalar yapar. “Brezilya sokaklarında bugün yaklaşık yedi milyon çocuk, sokak kedileriyle yan yana, bir mukavva parçasının üzerine kıvrılıp uyuyarak yaşamaktadır ve kendi çocuklarına olağanüstü sevecen davranan orta sınıf mensupları, yanlarından geçip gittikleri bu serserilerin genellikle farkına bile varmamakta, onları birer çocuk olarak değil, mülkiyetlerine yönelik birer tehdit olarak görmektedirler. Terk edilmiş bir çocuğun hayatta kalmak için çalmaktan başka ne çaresi olabilir? ...Esnaf, düzenin sağlanması uğruna, bu sokak çocuklarını ortadan kaldırması için cinayet çetelerine para ödemektedir ve bu ölüm timlerinden biri kendine “İsa’nın havarileri” adını uygun görmüştür. Onatlısındaki profesyonel bir katil, “Bugüne kadar sadece işe yaramaz insanları öldürdüm” demektedir. Bu ülke, dünyada bir Çocuk Bakanlığı kurmuş olan tek ülkedir ve çocuk hakları konusunda dünyanın en gelişkin yasalarından bazılarını sahiptir.” (Zedlin, 2000: 375-376)

İşte bu nedenle Çankaya Belediyesi soruna, “Onlar tehlike değil, tehlikedeler” sloganı ile katkı koymaya çalışmakta ve sorunu bir güvenlik sorunundan öte sosyal boyutu ile algılanması gereğine dikkat çekmekte ve insanlara bu yönde katkı sağlamaya çağrı yapmaktadır. Belki Sorun ‘çocuklar’ gibi çok hassas bir konu olduğundan Russel’in değindiği riski göze alarak bir duygusal çağrı yapmak mümkün görünmektedir: “Sorunun çözümü çok basit ve gelenekseldir, o kadar basittir ki, sözlerimi zeki kinikler alaycı gülümsemelerle karşılayacakları korkusundan bunu açık etmekten hemen hemen utanırım. Belirtmek istediğim -bunu söylediğim için lütfen beni affedin- sevgi veya merhamettir. Eğer bunu duyarsanız, varolma için bir dayanağımız, eylem için bir yönlendiriciniz, cesaret için bir nedeniniz, ergisel dürüstlük için zorunlu bir zorunluluğunuz olur. Mutluluğa erişemeyebilirsiniz, fakat yaşamlarının anlamsız ve amaçsız olduğunu sananların düştüğü derin ümitsizliğe asla kapılmazsınız; böylece insanlığın korkunç sefilliğini azaltmak için her zaman yapabileceğiniz bazı şeyler olacaktır.” (Russel, 1976: 105)

Mungan ise duygusallık kadar sosyolojik bilinç de içeren bir açılımla konuya parmak basar. “Eteklerinize yapışan yalnızca sokağa itilmiş yoksul çocukların elleri değil, siz ne kadar kendinizi kayıtsızlaştırmaya çalışsanız da dipte derin bir damar gibi sızlayan bir yoksulluk bilgisi aynı zamanda. Sait Faik zamanında, İstanbul’da Sait Faik duyarlılığıyla yaşamak belki daha kolaydı, en azından nüfus açısından. Bizim vicdanımız nasır bağladı diye geçip gitmiyoruz bunca sefaletin yanından. Nüfus artışına oranlı yoksul çocuk artışı, günümüzde her sümüklü çocuğa şefkat ve yardım göstermenizi engelliyor tabii. Tabiat kanunları kadar sertleşen toplumsal çaresizliğin çemberinde dilerse de gerektiği kadar yardımsever ve cömert olamıyorsunuz... Ne cebinizdeki para, ne içinizdeki merhamet artık hayata yetmiyor.” (Mungan, 2002: 269)

Bunda “Refah Devleti” anlayışının zamanla yıpranmış olmasının da etkisi yok değil. Yeni dönem “kentsel hizmetleri” olabildiğince “bedeli ödenir” hizmetler durumuna sokmakta ve “eşitlikçi” perspektifi sadece “mali” boyutu ile kabul etmektedir. Sonraki kısım artık “bireysel” vicdan ve sorumluluk konusudur. Üstelik gayet tabii “imkân” konusudur. “Refah Devletinin kurulması ekonomik çıkarları ahlaki sorumluluğun hizmetine sokma yönünde bir girişim idiyse, Refah Devletinin yıkılması ekonomik çıkarı, politik hesapları ahlaki kısıtlamalardan kurtarmanın bir aracı olarak kullanılır. Ahlaki sorumluluk bir kez daha “karşılığı ödenmesi gereken” bir şey, dolayısıyla insanın “ödeme gücüne sahip olamayabileceği” bir şeydir. Merhametli olmak için paraya ihtiyaç vardır. Para yoksa merhametli olma konusunda kaygılanmaya gerek yoktur.” (Bauman, 1998: 294)

D) Seyyar Satıcılar Sorunu

Genel olarak bu yoğunluk ve özellikle bu tür iş, ticaret ve kültür merkezi olan yerlerin gündüz nüfusundaki artış, seyyar satıcılar sorununu, bu bölgelerin önemli bir handikapı haline getirmektedir. Ülkemizin genel ekonomik durumunun işportayı sürekli büyüyen bir sektöre dönüştürmesi gerçeği dikkate alındığında, bu tür bölgelerde seyyar satıcılarla mücadelenin kazandığı önem açıktır.

Belediye yasaklarına aykırılığın yanı sıra, şehrin estetik ve asayişini bozan, adil rekabet düzeninin kurulmasını ve tüketici haklarının korunmasını engelleyen işporta ile sürekli ve yoğun mücadelenin sürdürülmesine rağmen yasal düzenlemelerdeki eksiklikler ve yetersizlikler nedeniyle caydırıcı ve sonuç alıcı olunamamaktadır. Son yıllarda, özellikle korsan kitap ve CD’ler konusunda yaygınlaşan, iç dayanışması ile giderek asayiş sorunu haline gelen ve bir sektör özelliği kazanan işportaya karşı mücadelede belediyelerin ilgili Emniyet Amirlikleri ile işbirliği yapılması nedeniyle görece başarılı sonuçlar aldıkları gözlemlenmiştir. (Fırat, 2002: 39)

Öte yandan bir bütün olarak seyyar satış süreci, satıcının malını zabıtaya kaptırma ve böylece ekonomik açıdan kendisi için yıkıcı olabilecek bir sonuca ulaşma kaygısıyla, bıçak vb keskin aletler taşımalarına, her yıl ciddi sayılarda zabıta

görevlisinin satıştan men işlemi sırasında çıkan arbedede, bu aletler vasıtasıyla zarar görmesine yol açmaktadır. Esas itibarıyla kentsel güvenlik gereksinimine bağlı çeşitli adımlar daha önce atılmış, seyyar satış yapanların engellenmesi sırasında bıçaklanan veya diğer silahlarla darp edilen, hatta birçok kez ölümlü sonuçlanan olaydan sonra zabıta görevlilerine silah verilmesi konusu gündeme getirilmiştir. Ancak mevcut mevzuat çerçevesinde bu uygulamanın getirilmemesine ek olarak, kentsel alanlardaki güvenlik sorununun doğrudan belediye görevlilerine yöneltilmiş olmaktan öte bir boyut kazanması, diğer görev alanlarına da etki etmesine yol açmıştır.

Diğer yandan geleneksel olarak belediyelerin zabıta memurları eliyle yürüttükleri “zabıta” hizmetlerin geçirdiği dönüşüm, zabıta memurlarının sayı ve nitelik olarak bu gereksinime yeterince yanıt üretememeleri ile sonuçlanmıştır. Nitekim zabıta hizmetlerinin, “yerel kamu güvenliği” hizmeti olması nedeniyle, zabıta memurlarının, kamu adına yaptırım gücü kullanan memurlar olmaları, hizmet alımı yöntemini de kapatmakta idi.

III) KENTSEL GÜVENLİK KONUSUNDA YENİ GELİŞMELER

A) Hukuki Yapı

İşte yeni yerel yönetim yasaları hazırlanırken bu sorunlar düşünülmüş ve madde metinlerine çeşitli ibareler konmak suretiyle yasal çözüm sürecinin önu açılmıştır.

5393 sayılı yeni Belediye Yasası “Belediyenin görev ve sorumlulukları” başlıklı 14.maddesinde hizmetleri ana hatları ile saydıktan sonra “yapar veya yaptırır” ibaresini eklemek suretiyle belediyelerin bu hizmetleri dışarıdan da alabilmelerine cevaz vermiştir. Bu maddeye göre,

“Belediye, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla;

a) İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; **zabıta**, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; **ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır.**”

Yeni 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Yasası’nda, “güvenlik” ibaresi bulunmamakta ise de temel belediye yasası olan 5393 bu konuyu, “hizmet yüklenmeleri” arasında saymaktadır. “Gelecek yıllara yaygın hizmet yüklenmeleri” başlığını taşıyan 67.madde, “Belediyede belediye meclisinin, belediyeye bağlı kuruluşlarda yetkili organın kararı ile park, bahçe, sera, refüj, kaldırım ve havuz bakımı ve tamiri; araç kiralama, kontrollük, temizlik, **güvenlik** ve yemek hizmetleri; makine-teçhizat bakım ve onarım **işleri**; bilgisayar sistem ve santralleri ile elektronik bilgi erişim hizmetleri; sağlıkla ilgili destek hizmetleri; fuar, panayır ve sergi hizmetleri; baraj, arıtma ve katı atık tesislerine ilişkin hizmetler; kanal bakım ve temizleme, alt

yapı ve asfalt yapım ve onarımı, trafik sinyalizasyon ve aydınlatma bakımı, sayaç okuma ve sayaç sökme-takma işleri ile ilgili hizmetler; toplu ulaşım ve taşıma hizmetleri; sosyal tesislerin işletilmesi ile ilgili işler, **süresi ilk mahallî idareler genel seçimlerini izleyen altıncı ayın sonunu geçmemek üzere ihale yoluyla üçüncü şahıslara gördürülebilir.**” şeklinde kaleme alınmıştır. Anılan maddeler güvenlik hizmet alımının yasal dayanağını oluşturmaktadır.

Her ne kadar bu maddelerin uygulanışının dolaylı yoldan “zabıta hizmetlerinin taşeronlaşması ve belediye kolluğunun piyasaya devri” (Aslan, 2007: 55) olarak tanımlanması henüz mümkün değilse de sürecin bu yönde ilerlediği ve en azından hizmetin içeriğinde bir dönüşüm ve değişimin gerçekleştirildiği açıktır. Çünkü söz konusu ihaleler detaylı incelendiğinde, “ ‘Zabıta Yardımcı Personeli Hizmet Alımı’, ‘Zabıta Destek Hizmeti (Elemanı) Hizmet Alımı’, ve ‘Personel Destek Hizmeti Alımı’ şeklinde ihaleler düzenlendiği; Anayasanın 128, 657 sayılı Devlet Memurları Yasasının 4. Maddeleri kapsamında zabıta hizmetlerinin ihale yoluyla üçüncü şahıslara gördürülmesinin mümkün olmadığı; nitekim İçişleri Bakanlığı ile bu konuda yapılan yazışmalarda, ‘5393 sayılı Belediye Yasanın 14. Maddesinde, belediyelerin zabıta hizmetlerini ‘yapacağı veya yaptıracağı’ belirtilmiş ise de aynı kanunun 51.maddesinde zabıta hizmetlerinin özel olarak düzenlenmiş olduğu, dolayısıyla da belediyeler için asli ve sürekli görev niteliğindeki zabıta hizmetlerinin ihale edilemeyeceği fakat kamu gücü kullanmayı gerektirmeyen zabıta destek hizmetlerinin ihale edilebileceğinin’ ifade edildiği belirtilmektedir. (Demirel, 2007: 48, 50)

Yine de süreç artık metin düzeyini de aşmış ve niyete bağlı kalmış görünmektedir, niyet için de fazla iyimser olmanın bir dayanağı bulunmamaktadır. Çünkü “bu noktada, belediye zabıtasının özel güvenlik görevlileri gibi hizmet vermesi, ‘belediyelerin özel güvenlik gücü’ olması yolunda ilerlediğini görebiliyoruz. Bu olgu esas olarak, bir yandan belediye kolluğunun güvenlik kolluğu yönündeki değişimine bir işaret, diğer yandan belediye zabıtasının küreselleşme ile kentte denetim iktidarını kaybetmesiyle ilintilidir. Ekonomik denetim iktidarını kaybeden ve bu alanı küresel standartlara devreden belediye kolluğu, geriye kalan kolluk gücü iktidarını da doğrudan yerel piyasa aktörlerine devretmektedir.” (Aslan, 2007: 73)

B) Özel Güvenlik Şirketleri

Bütün bu tahlil ve değerlendirmeler, sorunun çözümünde aşamalı önlemler paketi ile birlikte, birçok kurum ve kuruluşun müdahil olması gereken bir sürece işaret etmektedir. Buna karşın sorun, acil olarak en doğrudan uygulanabilir önlemlerle başlanmasını dayatmaktadır. Nitekim bütün bu süreç, önce bireysel, daha sonra yukarıda değinildiği üzere, belli apartman ve siteler düzeyinde ilgilileri güvenlik önlemleri almaya yöneltmiş, hatta belli sivil toplum kuruluşları düzeyinde kentlerin ada veya mahalle bazında korunması için ortak yönelim geliştirilmesi önerileri açığa çıkmaya başlamıştır.

Bireysel önlemler olarak geliştirilenler:

- Bina ön ve arkalarında görüşü engelleyecek yüksek ağaçların pencere ve balkonlarına uzanışlarını engelleyerek budanması.
- Apartmanların giriş kapılarında ve arka bahçelerinde gece aydınlatmayı sağlayarak görüşü çoğaltmak.
- Bina giriş kapısının sağlam ve demirden olmasına dikkat etmek.
- Binaya girişler için diafon sistemi kurulması ve kapının sadece tanıdık seslere açılarak girenin takip edilmesi.
- Bina içi daire kapılarının yeni güvenlik sistemli çelik kapılardan yapılması.
- Bina dış cephesinde tırmanmaya müsait aksesuarların kullanılmaması.
- Bina dış cephesinin alt kat dairelerinin pencere ve balkonları demir monte edilerek güvenli hale getirilmesi.
- Apartman görevlisinin gündüzleri güvenlik amaçlı bulundurulması.
- Yaz akşamları kapı veya pencere açık olarak uyumaması.
- Tatile giden apartman sakininin posta kutusunda mektup ve faturaların biriktirilmemesi.
- Kapıların kesinlikle seyyar satıcılara veya bohçacılara açılmaması gibi sıralanabilmektedir.

Nitekim bütün bu alanlarda ortaya çıkan güvenlik gereksinimi, ciddi toplumsal çelişkilerin ve kentsel eşitsizliğin bir göstergesi olması yanı sıra, güvenlik sektörü olarak tanımlanabilecek bir alanı giderek büyütülmektedir. Amin, ABD'nin ekonomik yapısı üzerinden askeri gücünü irdelediği bir yazısında buna işaret ediyor ve güvenlik esaslı hizmetlerin (özel polis, özel güvenlik şirketleri, bireysel avukatlık istihdam artışı gibi) artışı sorunun boyutunun da büyümekte olduğunu sergiliyor. “ ‘Amerikan mucizesi’ denilen de esas itibariyle sosyal eşitsizlikleri derinleştirme pahasına gerçekleşti (finansal hizmetler ve avukatlık, özel polisi gibi bireysel nitelikteki şişkinlik vb).” (Amin, 2002: 20-21) Bugün özel güvenlik görevlileri, büyük kentlerimizde adeta kendiliğinden beliren ve önemli bir ucuz işgücü alanı olarak gelişip istihdam artırıcı yönüyle olumlanabilen bir unsur şeklinde gelişmiştir. Çok değil sadece 10 yıl kadar önce, ancak büyük bankaların para taşıma/koruma amaçlı bir görevlisi olarak bildiğimiz özel giysili bu görevliler bugün, iş/alışveriş merkezlerinden tüm kamu/özel işyerlerine, konut sitelerinden okullara hemen her yerde karşımıza çıkmaktalar.

Konuya tekrar kent idarecilerinin geldiği yol ayırımından bakmak gerekirse, kent merkezlerinde güvenlik sorununun artık bir belediye sorununu olarak da ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle birçok belediye Özel Güvenlik Şirketleri ile anlaşma yollarını aramaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve birçok ilçe belediyesi ile Ankara'da Mamak ve Çankaya ilçe belediyeleri ilk örneklerdendir.

“Türkiye’de bazı rakamlara göre 650 güvenlik şirketinin bulunmakta, -bazı rakamlara göre ise bu sayı sadece İstanbul için 813 rakamına ulaşmaktadır-, bunların her birinin yıllık ortalama 10 trilyon lira civarında cirolarının olduğu ve yaklaşık 250 bin kişiye istihdam sağlandığı; en çok satış cirosu yaratan malzemelerinse güvenlik kameraları ve hırsızlık alarm sistemleri olduğu” ifade edilmektedir. (Cumhuriyet, 2005: 7)

Yukarıda çeşitli tehdit unsurları bakımından değerlendirilen kent merkezlerindeki ticari yaşamı olumsuz etkileyen bu gelişimler, kimi zaman bölgedeki işyeri sahiplerinin kendi aralarında dernek kurup belirtilen konularda nasıl katkı sağlanabilir arayışları içerisine girmelerine ve Belediye Başkanlıklarına da müracaat ederek, ortaklaşa yapılacaklar konusunda yardım talebinde bulunmalarına yol açmaktadırlar.

Bu nedenle birçok belediye tarafından, ilgili valilik makamına yaptıkları müracaatlarla, 5188 Sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik çerçevesinde genel kolluğa yardımcı olmak için bu bölgelerde koruma ile güvenlik hizmetini yerine getirme çalışmaları yapmak için izin istenmektedir. Bu belediyelerce, kendi personelinin yetersizliğine dikkat çekilmek suretiyle, “bu alanların özel güvenlik şirketleri aracılığı ile (20 veya daha fazla) kişilik silahlı özel güvenlik personeli tarafından güvenliğinin sağlanabilmesi için 5188 sayılı Kanunun 3. maddesine göre özel güvenlik izni verilmesi” talebinde bulunmaktadır.

5188 Sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanuna göre Özel Güvenlik İzni almak isteyen kişi ve kuruluşların düzenlemesi gereken bilgi formunda, kişi veya kuruluşun adı, soyadı telefon ve faks no, banka, kamu veya özel kuruluş, faaliyet konusu, niteliği (ticari, sanai, zirai ve diğer), en yakın kolluk kuvvetine, bulunduğu genel kolluk ulaşım imkanı, haberleşme imkanı (telefon, teleteks, alarm, motorlu, vasıta veya yaya olarak) kuvveti bölgesi polis jandarma, çalışan personel durumu, kadın, erkek, çocuk, ürettiği mal veya hizmet, cins ve niteliği yıllık üretim, bulunduğu yerin coğrafi şartları, (deniz, nehir kıyısı veya diğer özellikler) il-ilçe merkezine uzaklığı((km), korunması gereken yere uzaklığı m2, mali durum, sermayesi, yıllık cırosu, teknik koruma önlemleri, (duvar, tel örgü, alarm, dahili tv ve diğerleri), güvenliğin ne suretle sağlandığı, (1-kendi bünyesinde özel güvenlik birimi kurmak suretiyle, 2- güvenlik şirketlerinden hizmet satın almak suretiyle), güvenlik hizmetinin kaç güvenlik personeli ile sağlanacağı, istihdam edilecek özel güvenlik personeline silah taşıtırılmak istiyor İse cins ve miktar, (Silah konusunda son kararı özel güvenlik komisyonu verecektir) gibi konular kayıt altına alınmaktadır.

İlgili valiliklerde oluşturulan “Özel Güvenlik Komisyonu” tarafından incelenen taleplerin uygun görülmesi halinde alınan kararlar valilik makamınca onaylanmaktadır.

Bu onayı takiben, 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine dair Kanunun uygulanmasına ilişkin Yönetmeliğin 10. maddesinde belirtilen; “ Özel güvenlik şirketlerinin kişi ve kuruluşlara sağlayacakları koruma ve güvenlik hizmetleri için yazılı sözleşme düzenlenir. Bu sözleşmelerde hizmeti alacak kişi veya kuruluşun adı,

adresi, hizmetin kapsamı, personel sayısı, hizmetin süresi ve diğer hususlar belirtilir. Hizmet sözleşmesinin bir sureti koruma ve güvenlik hizmetine başlamadan en az bir hafta önceden ilgili şirket tarafından valiliğe verilir. Ayrıca, istihdam edilen özel güvenlik personelinin listesi ve bunların özel güvenlik mali sorumluluk sigortası poliçelerinin birer sureti personel göreve başladığı tarihten itibaren on beş gün içinde ilgili şirket tarafından valiliğe verilir.” hükmü göz önünde bulundurularak;

- İçişleri Bakanlığından özel güvenlik faaliyet izni alan özel güvenlik şirketi ile sözleşme düzenlenerek, belirtilen alana tahsis edilen sayıda özel güvenlik personelinin silahsız olarak görevlendirilmesi,
- Yönetmeliğin 12. maddesi gereğince, belirtilen alana ait koruma ve güvenlik planının, güvenlik hizmeti alınan şirket tarafından hazırlanarak 30 gün içerisinde ilgili Valiliğe gönderilmesi,

Ayrıca 5188 sayılı Kanunun ve Yönetmelik hükümleri ile ilgili tüm yükümlülüklerin yerine getirilmesi konusunda verilen izinle süreç tamamlanmaktadır.

SONUÇLAR

Çalışmada çeşitli verilerle gösterildiği üzere, bugün kentler, artarak büyüyen ve çeşitlenen suçların en yaygın olarak işlendiği merkezler olma durumuna gelmiştir. Kuşkusuz bu gelişimin “kentsel” kökenli nedenleri yanında, genel toplumsal arka planları da bulunmaktadır. Ancak bu arka planın kentsel ortamlara yansımaları, kentsel çelişkilerle de beslendiğinde, tabloyu daha da karartmaktadır.

Kent yöneticileri için bu suçlar, yalnızca yönetim alanlarında gerçekleşmesi boyutu ile değerlendirilebilecek bir sorun olmayıp, yasalar çerçevesinde kendisine verilen görev alanlarının da gerçekleştirilmesinde önemli bir engel teşkil edebilen problem yumaklarıdır.

Kentlerde somutlanan suç ve şiddet olaylarının kökenlerine bakıldığında, işsizlik, yoksulluk, evsizlik gibi bir dizi yoksunluk dikkati çeker. Ama tümü en doğrudan şekilde yoksulluk ile ilişkilidir. Ekonomik sorunların artışı, desteğe muhtaç kesimlerde giderek bir artış doğmasına yol açmaktadır. Örneğin işsizlik diğer birçok kriminal vakanın da yaratıcısı olmak üzere hızlı bir büyüme göstermektedir. Kentsel sübvansiyonlar kaldırılmakta, özelleştirmeler yoluyla doğrudan fiyatlandırmalar artmaktadır.

Kalkınmaya ilişkin baskıdır ki tüm yerel yöneticileri, bir yandan büyük maliyetli kentsel yatırımlar için çıkış yolları aramaya öte yandan neredeyse temel harcama kalemlerinden biri haline gelen “yardım” politikalarına yöneltmektedir. Tıpkı merkezi politikalarda gözlendiği üzere bu yaklaşım da kendi içinde çelişki taşımakta ise de gereksinimlerin kendilerini dayattıkları noktada yerel idareciler de bütüncül bakış açısı geliştirememektedirler.

Sorunu en görünür kılan kesimler olan, sokakta yaşayan ve çalışanlar özelinde ise sorunun tek taraflı olmaktan daha öte boyutlar içerdiği görülmektedir. Güvenlik endişesi kolaylıkla paranoik bir boyut kazanabilir. En önemli gösterge kentsel platformda yoksulluğun artışı ile birlikte tehdit algılamasının yaygınlaşmasıdır. Kent sokaklarının yarattığı potansiyel tehlike önyargısı, diğer kentlileri daha da içe kapalı kılmakta ve dışarıdakini daha fazla itmektedir. Daha önemlisi, bu algılama dış dünyayı sürekli bir tehdit unsuru olarak görme eğilimindedir. Güvenlik sorununa karşı bir önlem olan bu tavrın içerdiği dışlayıcı yaklaşım, algısal düzlemde sorunun büyümesine de katkı sunmaktadır.

Sokak çocukları konusu ise çok daha özel bir alandır. Kuşkusuz çocuklarla ilgili sorunlarımızdan söz ettiğimizde, eğitim sistemimizden, geleneksel aile ve toplum yapımızdan, kentsel gelişmişliğimizden ve böylece ayrıntılandırıp gidebileceğimiz yüzlerce sorunumuzdan söz etmekteyizdir. İşte bu nedenle soruna, “Onlar tehlike değil, tehlikedeler” sloganı ile sorunu bir güvenlik sorunundan öte sosyal boyutu ile algılanması ve bu yönde katkı sağlanması gerekmektedir.

Belediye yasaklarına aykırılığın yanı sıra, şehrin estetik ve asayişini bozan, adil rekabet düzeninin kurulmasını ve tüketici haklarının korunmasını engelleyen işporta ile sürekli ve yoğun mücadelenin sürdürülmesine rağmen yasal düzenlemelerdeki eksiklikler ve yetersizlikler nedeniyle caydırıcı ve sonuç alıcı olunamamaktadır.

Ortaya çıkan güvenlik gereksinimi, ciddi toplumsal çelişkilerin ve kentsel eşitsizliğin bir göstergesi olması yanı sıra, güvenlik sektörü olarak tanımlanabilecek bir alanı giderek büyütülmektedir. Konuya tekrar kent idarecilerinin geldiği yol ayrımından bakmak gerekirse, kent merkezlerinde güvenlik sorununun artık bir belediyeçilik sorunu olarak da ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle birçok belediye Özel Güvenlik Şirketleri ile anlaşma yollarını aramaktadır.

Bu noktada ekonomik denetim iktidarını kaybeden ve bu alanı küresel standartlara devreden belediye zabıtasının, geriye kalan kolluk gücü iktidarını da özel güvenlik şirketleri ile yapılan anlaşmalar üzerinden, doğrudan yerel piyasa aktörlerine devrettiği görülmektedir.

Her ne kadar bir “kent polisi” kurma gereğine dair görüş ve öneriler uzun süredir tartışılmakta ise de bu haliyle görevin belediyelerce gördürülmesi, benzer içerikte görev yapan zabıta teşkilatı ile görev geçişme ve çatışmalarına da yol açacak gibi görünmektedir. İyi tanımlanmış ve doğru ilkelerle ayrılmış görev alanları belirlenmedikçe sorun kaçınılmaz olacaktır. Bunu aşmanın yolu, özel güvenlik hizmeti ile zabıta görevlerin eşgüdümlü bir şekilde yürütülmesini temin edecek hukuki ve sosyolojik çalışmaların iyi yapılmasından geçmektedir.

Bütün bu tahlil ve değerlendirmeler, sorunun çözümünde aşamalı önlemler paketi ile birlikte, birçok kurum ve kuruluşun müdahil olması gereken bir sürece işaret etmektedir. Çünkü sorun yalnızca güvenlik gereksinimi olarak yansımamakta, çok daha

geniş bir perspektiften yaklaşarak, sosyal birçok önlemi gündeme almayı gerektirmektedir. “Kentte ve yaşamda var kalma savaşımı veren kitleler, yalnızca bir gün tehlike oluşturabilecek bir ‘sorun’ değildir. Konunun bu şekilde ele alınmasıyla adil bir çözüm üretilemez... Bu sonucu doğuran ilişki ağları ve brikim süreçleri sorgulanarak çözüm arayışlarına girilmelidir.” (Şengül, 2007:104)

Öte yandan bu sorgulamaların yapılması yanı sıra, kenti yönetenlerin sorumluluğu altında bulunan konular acil önlemleri dayatmış bulunduğu sınırları çizilmiş görev tanımları ile önlemler paketi geliştirilmesi gerekmektedir. Görünen odur ki, kentlerde yaşamın güvenliği tüm kent yöneticileri için önümüzdeki dönemin önemli gündem maddelerinden biri olmaya devam edecektir.

SONNOTLAR

- [1] “İstanbul Emniyet Müdürlüğü’nun İstanbul polisinin 2002 yılına ait icraatlarının anlatıldığı bir sinevizyon gösterisinde, İstanbul’un Türkiye’nin genel nüfusunun yüzde 15’ini, kent nüfusunun yüzde 23’ünü barındırdığı, Türkiye’deki tüm işçilerin yüzde 33’ünün, ailelerin de yüzde 13’ünün İstanbul’da yaşadığı vurgulandı. Nüfusu dünyadaki 63 ülkeden fazla olduğu belirtilen İstanbul’da, Türkiye’deki endüstri yatırımlarının yüzde 30’u, ticaret hacmi ve toplanan vergilerin yüzde 40’ı, gayri safi milli hasılanın da yüzde 21.8’inin gerçekleştiği anlatıldı. İlk sıraları alan suçlar, terör, trafik, uyuşturucu, mali suçlar...” 31 Ocak 2003 ntvmsnbc.com
- [2] Bazı gazete başlıkları bu durumu kısaca özetlemektedir: “Ankara Büyükşehir Belediyesi’nin Alo Yardım Hattı...Hattı arayan vatandaşlara gelecek yıl 120 bin aileye toplam 60 bin ton kömür, 240 bin aileye gıda ve temizlik yardımında bulunulacak, 8.5 milyon ekmeğe dağıtılacak.” (01.10.2003 Akşam, s.11)
“Ak Parti MKYK, yoksul vatandaşlara, Türkiye Taş Kömürü İşletmeleri’nden alınacak yarım ton yakacak yardımı yapılmasını kararlaştırdı. Uygulamanın Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu’na belirleneceği öğrenildi.” (17.09.2003 Sabah, s.22)
“Eğitim Yardımı... 2003-2004 öğretim döneminde “Eğitime Katkı Payı Yardımı”ndan 20 bin öğrenci yararlanacak. Yardımlar 7500 ilköğretim, 5000 lise ve 7500 üniversite öğrencisine ulaştırılacak. İlköğretim öğrencilerine dönem boyunca her ay 10 milyon, lise öğrencilerine 15 milyon, üniversite öğrencilerine ise 25 milyon lira yardım yapılacak.”(29.09.2003 Akşam, s.19)

KAYNAKÇA

- ADORNO, Theodor, (1998), *Minima Moralia*, (Çev.) Orhan Koçak, Ahmet Doğukan, Metis Yay., İstanbul.
- AKKAYA, Yüksel, (2002), “Göç, Yoksulluk ve Kentsel Şiddet”, Yasemin Özdek, (Ed.), *Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları*, TODAİE Yayın No.311, Ankara.
- Akşam Gazetesi, (29.09.2003, 01.10.2003)
- AMİN, Samir, (2003), “ABD’nin Aşırı ve Canice Emelleri”, (Çev.) Fikret Başkaya, *Özgür Üniversite Forumu*, S:20-21 (Ekim-Mart 2002-2003)

- ASLAN, Onur Ender, (2007), “Zabıta Personeli ve Taşeronlaşma ya da Belediye Kolluğunun Piyasaya Devri”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, C.16, S.1.
- BATUR, Enis, (1993), *Yazının Ucu*, YKY, İstanbul.
- BAUMAN, Zygmund, (1998), *Postmodern Etik*, (Çev.) Alev Türker, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- BERLIN, Isaiah, (2004), *Romantikliğin Kökleri*, (Haz.) Henry Hardy, (Çev.) Mete Tunçay, YKY, İstanbul.
- BİNATLI, Cüneyt, (1977), *Belediye Hizmetleri Finansmanı*, Eskişehir İTİA Basımevi, Eskişehir.
- BOOKCHIN, Murray, (1999), *Kentsiz Kentleşme*, (Çev.) Burak Özyalçın, Ayrıntı Yay., İstanbul.
- CHOMSKY, Noam, (1995), *Dünya Düzeni: Eskisi Yenisi*, (Çev.) Ali Çakıroğlu, Tuncay Birkan, Metis Yaşadığımız Dünya, İstanbul.
- Cumhuriyet Gazetesi, (13.12.2002, 19.10.2005, 07.12.2005)
- ÇBB (Çankaya Belediye Başkanlığı), (2003), *Çankaya Kent Sağlık Profili ve Sağlıklı Kent Göstergeleri*, Çankaya Bel. Yay., Ankara.
- DEMİREL, Salim (2007), “Belediye Hizmetlerinin Gör(dürülme Usulü”, *Belediye Dünyası*, C.8, S.10
- ERDER, Sema (1996), “Hukukdışı Mekandaki Yurttaşlar, Öteki İstanbullular”, *Görüş* 28, Kasım-Aralık
- EMNİYET GENEL MD., <http://www.egm.gov.tr/asayis/istatistikkapkac.asp>, (15.02.2006)
- <http://www.egm.gov.tr/asayis/istatistikhirsizlik1.asp>, (15.02.2006)
- <http://www.egm.gov.tr/asayis/istatistik.asp>, (15.02.2006)
- FIRAT, A.Serap, (2002), “Belediyelerin Denetim İşlevleri”, *Belediye Dünyası*, C.3, S.4,
- (2003), “Kent Belediyeleri ve Sokak Çocukları Sorunu”, *Belediye Dünyası*, C.4, S.3,
- (2005), “Yeni Belediye Yasası ve Hemşehrilik Kavramı”, *Mali Hukuk*, Y.20, S.116,
- GÖKTÜRK, Atilla, (2002), “Kentsel Haklar Kent Yoksullarını Kapsar İse...”, Yasemin Özdek (Der.), *Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları*, TODAİE Yayın No.311, Ankara.
- HASSAN, Ümit, (1977), *İbn Haldun'un Metodu ve Siyaset Teorisi*, A.Ü.SBF No.405, Sevinç Matbaası, Ankara.
- İLİK, Bülent, (2001), “Ankara’da Sokakta Yaşayan/Çalıştırılan Çocuklar Sorunu”, *Ankara’da Kentleşme ve Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, TMMOB Yayın No:E/2001/281, Ankara.
- KELEŞ, Ruşen ve Ünsal, Artun, (1982), *Kent ve Siyasal Şiddet*, A.Ü. SBF Yay.:507, Ankara.
- LUKACS, John (1994), *Modern Çağın Sonu*, (Çev.) Mehmet Harmancı, 2.Baskı, Ayrıntı Yay., İstanbul.

MINC, Alain, (1995), *Yeni Ortaçağ*, (Çev.) M.Ali Ağaogulları, İmge Kitabevi, Ankara.

MUNGAN, Murathan (2002), *Yüksek Topuklar*, Metis Edebiyat, İstanbul.

Ntvmsnbc, <http://www.ntvmsnbc.com> (22 Ekim 2003 ve 31 Ocak 2003), (15.02.2006)

OHMAE, Kenichi (2000), *Görünmeyen Kıta*, (Çev.) Zülfü Dicleli, Türk Henkel Yay., İstanbul.

ORTAYLI, İlber, (2006), *Kırk Ambar Sohbetleri*, Aşına Kitaplar, Ankara.

ÖZBEK, Osman, (2007), *Çankaya'da Sonbahar*, Pozitif Yayıncılık, İstanbul.

ÖZDEK, Yasemin, (2002), "Küresel Yoksulluk ve Küresel Şiddet Kıskaçında İnsan Hakları", Yasemin Özdek (Ed.), *Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları*, TODAİE Yayın No.311, Ankara.

POINTING, Clive, (2000), *Dünyanın Yeşil Tarihi (Çevre ve Uygarlıkların Çöküşü)*, (Çev.) Ayşe Başçı-Sander, Sabancı Üniv. Yay., İstanbul.

RUSSEL, Bertrand (1976) *Bilimin Toplum Üzerindeki Etkileri*, (Çev.) Erol Esençay, Özgün Yayınları, İstanbul.

Sabah Gazetesi, (17.09.2003)

SENNET, Richard (1996), *Kamusal İnsanın Çöküşü*, (Çev.) Serpil Durak, Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

ŞENGÜL, Mihriban (2007), " Kentleşen Dünya, 'Küreselleşme' ve Yoksulluk: Türkiye Kentleşmesine Bir Bakış", *Kent ve Politika (Antik Kentten Dünya Kentine)*, (Ed.) Ayşegül Mengi, İmge Yayınları, Ankara.

ŞENGÜL, Tarık, (2001), *Kentsel Çelişki ve Siyaset (Kapitalist Kentleşme Süreçleri Üzerine Yazılar)*, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul.

TANİLLİ, Server, (2000), *İnsanlığı Nasıl Bir Gelecek Bekliyor*, Adam Yay., İstanbul.

TBMM, <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss616m.htm>, (15.02.2006)

THOREAU, Hanry David, (1999), *Haksız Yönetime Karşı*, (Çev.) Vedat Günyol, Cumhuriyet Dünya Klasikleri Dizisi: 43

TODAİE, Yerelnet, "Kocaeli Büyükşehir Belediyesi", http://www.yerelnet.org.tr/belediyeler/belediye_haberler.php?belediyeid=128030&kod=11918, (15.02.2006)

Yerelnet, "Uluslararası İlişkiler <http://www.yerelnet.org.tr/uluslararasi/avrupakonseyanlasma7.php>, (15.02.2006)

Ulusal Rapor ve Eylem Planı (1996), Habitat II Kent Zirvesi, İstanbul.

ZEDLİN, Theodore (2000) *İnsanlığın Mahrem Tarihi*, (Çev.) Elif Özsayar, 2.Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.